

การจัดการที่ดินในพื้นที่ชุมชนและพื้นที่ภาคเกษตรกรรมในเขตป่าสงวน
แห่งชาติ กรณีศึกษาพื้นที่เขตอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา*

LAND ALLOCATION IN COMMUNITY AND AGRICULTURAL AREAS IN
FOREST CONSERVATION AREAS: A CASE STUDY OF KHLONG LAN
DISTRICT, KAMPHAENGPHET PROVINCE AND WANG NAM
KHIAO DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA

ธานี สุโชดายน

Thanee Suchodayon

สุริยะใส กตะศิลา

Suriyasai Katasila

มหาวิทยาลัยรังสิต ประเทศไทย

Rangsit University, Thailand

E-mail: bbee_kong09@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการณ์ ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติเขตคลองลาน และวังน้ำเขียว 2) แนวทางการแก้ปัญหาของการเป็นพื้นที่ทับซ้อนที่เป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตคลองลานและวังน้ำเขียว และ 3) กฎหมายและผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายของป่าสงวนแห่งชาติ วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 50 คน ผลการศึกษา พบว่า การจัดการที่ดินมีปัญหาและอุปสรรคในประเด็น ความไม่ชัดเจนของเขตแดน กรรมสิทธิ์ที่ดิน และกฎหมาย ส่วนแนวทางการแก้ปัญหา

* Received 1 November 2022; Revised 15 December 2022; Accepted 26 December 2022

ของการเป็นพื้นที่ทับซ้อนในเขตป่าสงวนแห่งชาติ คือ ต้องมีการจัดทำแนวเขตอย่างชัดเจน ในพื้นที่ทับซ้อนมีการจัดฐานข้อมูลแนวเขตที่ชัดเจนในมาตรฐานหรือมาตราส่วนเดียวกัน จัดทำแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน มีการแก้ไขกฎหมายให้ชัดเจน และให้มีการลงนาม แบบสัญญาประชาคมร่วมกันก่อนมีการออกกฎระเบียบ ออกเอกสารสิทธิ์ให้ประชาชน มีการประกาศอย่างชัดเจน และในส่วนกฎหมายและผลกระทบของกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ มีอุปสรรคและปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย นโยบายของรัฐไม่มีความแน่นอน ไม่มีความต่อเนื่อง มีลักษณะเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ผู้บังคับใช้กฎหมายมีอุปสรรคและปัญหาทั้งภายใน และระหว่างองค์กรที่เข้ามามีส่วนรับผิดชอบร่วมกัน มีหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องก่อให้เกิดปัญหาการประสานงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน องค์กรของรัฐ และประชาชน

คำสำคัญ: การจัดการที่ดิน, พื้นที่ชุมชน, พื้นที่ภาคเกษตรกร, เกษตรกรรมในเขตป่าสงวน

Abstract

This research aimed to 1) investigate the situation, problems, and obstacles for the management of lands in Khlong Lan National Park and Wang Nam Khiao, 2) explore approaches for the resolution of the overlap between residential sites and agricultural areas in those two sites, and 3) to study related laws and the effects of the enforcement of law of forests conservation areas. The research employed qualitative methodology. Data were collected from 50 key informants from 4 groups. The result revealed that there were problems and obstacles of land management including uncertain borders, property rights, and law. The approaches for the resolution included clear border segmentation in overlapped areas, the sharing of the same border database and the use of the same map scale, the mutual preparation of a land use plan participated by all sectors, legal amendments, and the promulgation of a social contract before publishing regulations. The issue of certificates of ownership for the people was also recommended. In terms of law and the effects of the enforcement of law of forests conservation areas, it was found that there were obstacles and problems of legal enforcement due to unclear and

discontinuous policies implemented by the government. The problems were solved without clear direction. Those enforcing the law encountered problems and obstacles which occurred inside the organizations and between outside organization partners. A variety of organizations taking part in the operation resulted in ineffective collaboration and conflicts among general organizations, government organizations, and the public.

Keywords: Land Management, Agricultural Areas, Agriculture in Forest Conservation Areas

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนโดยส่วนมากมีอาชีพเกษตรกร และปัญหาเรื่องที่ดินทำกินยังคงเป็นปัญหาใหญ่ที่สำคัญของประเทศ ความทุกข์ร้อนของประชาชนหรือคนในชนบทที่ถือครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพ ผู้ใดเข้าไปถือครองที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนย่อมเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย และนำไปสู่การลงโทษและ รื้อถอนทรัพย์สิน ทั้งที่ ราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวถือครองและทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าว มา ก่อนมีการประกาศเขตป่าสงวน หรือบางพื้นที่ได้ออกกฎหมายเพิกถอนเขตป่าสงวนไปแล้ว บางพื้นที่ มีการออกเอกสารสิทธิในที่ดิน หรือคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กรมป่าไม้ส่งมอบที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนำไปปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) หรือที่ดินในนิคมสหกรณ์ และที่ดินในความดูแลรับผิดชอบของกรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในอีกหลายพื้นที่ไม่มีการดำเนินการใด ๆ ไม่มีความคืบหน้าในการรับรองสิทธิ ในที่ดินหรือสิทธิทำกินของประชาชน ทั้งที่เป็นเขตป่าสงวนในระดับเดียวกันเกณฑ์เดียวกัน บางพื้นที่ มีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรม ไม่มีสภาพความเป็นป่าหลงเหลืออยู่ กลายสภาพเป็นแหล่งชุมชนและพื้นที่ภาคเกษตรกรรมของราษฎรไปทั้งหมด

มาตรการและมาตรฐานในการนโยบายนโยบายไปปฏิบัติยังขาดความเสมอภาค ยังพบความเหลื่อมล้ำปรากฏให้เห็น ประเด็นความเหลื่อมล้ำ เป็นประเด็นหลักในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง

ยั่งยืน” เน้นการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) ประชาชนที่ถือครองที่ดินในทุกภูมิภาคของประเทศในพื้นที่ป่าสงวน เป็นพื้นที่ชนบทได้ประสบเคราะห์กรรมจากการบังคับใช้กฎหมายอย่างไม่เป็นธรรมมักถูกดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 เพียงเพราะดำรงชีวิต ทำมาหากินในพื้นที่ที่ถูกประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทั้งที่ โดยสภาพความเป็นจริงที่ดิน บริเวณดังกล่าวอยู่ในเขตชุมชนและเป็นที่อยู่อาศัยรวมถึงในการบริหารราชการแผ่นดิน ยังยกฐานะ ให้ชุมชนดังกล่าวเป็นเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล และในปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวได้ มีการพัฒนาและมีความเจริญได้เข้าไปถึง มีระบบสาธารณูปโภครองรับ อาทิเช่น ไฟฟ้า ประปาขนส่ง มวลชน ตลอดจนบรรดาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่รัฐจัดทำเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ในชุมชนรวมถึงยังเป็นที่ตั้งหน่วยราชการ อาทิ ที่ว่าการอำเภอ สถานีตำรวจ โรงพยาบาล โรงเรียน วัด โบสถ์คริสต์ มัสยิดและสถานที่ทำงานหน่วยงานต่าง ๆ ของทางราชการ ส่วนภาคเอกชน มีอาคาร ร้านค้าพาณิชย์ ธนาคาร บ้านพักอาศัย ซึ่งความเจริญดังกล่าวได้เปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในพื้นที่ดังกล่าวอย่างชัดเจน แต่ที่อยู่อาศัยหรือที่ดินทำกินของราษฎรที่อาศัยในพื้นที่ ดังกล่าวยังคงอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนตามกฎหมาย และไม่มีการรับรองสิทธิ ในที่ดินประชาชนจึงต้องเผชิญกับความทุกข์ยากจากการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง และไม่สามารถพัฒนาการ ประกอบสัมมาอาชีพ หรือสร้างมูลค่าในที่ดินของตนเองได้ ประการแรก ต้องเข้าใจว่า เราปลูกต้นไม้ทำไม ต้องให้เห็นประโยชน์ว่าประโยชน์คืออะไรจำเป็นต่อชีวิตอย่างไร ประการที่สอง ปลูกต้นไม้เป็นการปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดินน้ำลมไฟที่อยู่รอบตัวเรานั้นว่าเป็นแนวทางการสร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ การให้ความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเรา เป็นการปลูกฝังให้ช่วยการดูแลรักษา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการที่ดินในพื้นที่ชุมชนและพื้นที่ภาคเกษตรกรรมในเขตป่าสงวนแห่งชาติ กรณีศึกษาพื้นที่เขตอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อต้องการศึกษาหาข้อมูลข้อเท็จจริง เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ครอบคลุมทุกมิติ ในเรื่องที่ทำกินของราษฎรให้ถูกต้องตามกฎหมายต่อไป อาทิ การได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ราษฎรได้ครอบครองและทำประโยชน์ติดต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่มีการรับรองสิทธิที่ควรได้รับตามกฎหมาย อันเนื่องจากยังมีข้อจำกัดของกฎหมายที่ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน จึงไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ใน

ปัจจุบัน ซึ่งยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงได้ สะท้อนให้เห็นถึงมาตรการทางกฎหมายที่ ไม่
ทันสมัย และมาตรฐานการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เป็นธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการที่ดินในเขตป่าสงวน
แห่งชาติเขตคลองลานและวังน้ำเขียว
2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาของการเป็นพื้นที่ทับซ้อนที่เป็นที่อยู่ อาศัยและที่ทำ
กินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตคลองลานและวังน้ำเขียว
3. เพื่อศึกษากฎหมายและผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายของป่าสงวนแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประเภทของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยละเอียดทุก
ด้านแบบเจาะลึก และดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้กระบวนการ Stakeholder Analysis

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบไปด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผู้เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่และระดับ
ปฏิบัติโดยตรง โดยกำหนดพื้นที่เปรียบเทียบกลุ่มเป้าหมายในแต่ละกลุ่ม ทั้งที่มีบทบาทและมี
ผลต่อการจัดการที่ดินของรัฐที่ราษฎรถือครองและเข้าทำประโยชน์ในรูปแบบการสนทนาหรือ
และสัมภาษณ์ โดยศึกษาพื้นที่เปรียบเทียบ 2 อำเภอ อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร และ
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ระดับผู้
กำหนดนโยบาย 2) ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน 3) ภาคประชาสังคม 4) ประชาชนเขตพื้นที่ป่า อำเภอ
คลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร และอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research tools)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth
Interview) ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองทั้งหมด

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection)

ผู้วิจัยได้การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่ภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิง
ลึก จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับโดยมีกระบวนการดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล
จากวรรณกรรมต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการที่ดินในพื้นที่ชุมชน

และพื้นที่ภาคเกษตรกรรมในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อกำหนดกรอบและแนวทางในการทำการวิจัย 2) จัดทำเครื่องมือการวิจัยเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มนำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ 3) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำหนดไว้ข้างต้นด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก 4) นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก มาวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis)

การวิเคราะห์เป็นไปอย่างมีระบบและครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยจะมีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ “การจัดการที่ดินในพื้นที่ชุมชนและพื้นที่ภาคเกษตรกรรมในเขตป่าสงวนแห่งชาติ” การศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ มติ ครม. ทั้งในอดีตและปัจจุบัน 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบกรณีศึกษา (Case Study Research) โดยการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวเนื่องในการจัดสรรทรัพยากรที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ตลอดจนปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้กระบวนการการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของราษฎรในเขตป่าสงวนแห่งชาติสามารถดำเนินการได้อาจอาศัยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด หรือผสมผสานวิธีการแก้ไขปัญหา เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 3) การประมวลวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่อุปสรรคต่าง ๆ เงื่อนไขที่ถูกจำกัดไว้ในข้อกฎหมายกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาวิเคราะห์เผชิญสับสนในข้อเท็จจริง จากการสัมภาษณ์ การสังเกตจากการลงพื้นที่จริง จากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การยึดถือความยุติธรรม ความถูกต้อง ความเท่าเทียม ขจัดความเหลื่อมล้ำ และการสร้างสังคมสมานฉันท์ (Coexistence) เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันความสำนึกตระหนัก และการรับรู้สภาพปัญหา แนวคิด ทิศทางและบริบททางวัฒนธรรมของสังคม 4) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำไปประมวลวิเคราะห์ Analysis สังเคราะห์เพื่อจัดทำเป็นแนวทางตามความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์นั้น เพื่อพัฒนาเป็นแนวทางและข้อมูลหลักความเป็นเหตุเป็นผล เพื่อนำไปสู่การวางแผนหรือกำหนดนโยบายเพื่อการนี้ต่อไปได้

ผลการวิจัย

1. สภาวะการณ์ ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ประกอบด้วยที่ดินที่เป็นที่อยู่อาศัย และที่ทำกินภาคเกษตรกรรม ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ สรุปได้ดังนี้ 1) กรรมสิทธิ์ที่ดิน การไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินจึงไม่

สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางราชการได้ ควรมีการออกเอกสารสิทธิ์ให้ประชาชน สามารถแปลงสินทรัพย์เป็นทุน หรือใช้ในทางธุรกิจได้ 2) ความไม่ชัดเจนของเขตแดน ทำให้เกิดพื้นที่ทับซ้อน มีผลต่อการบุกรุกที่ป่าสงวนอยู่ตลอดเวลา จึงควรมีการแบ่งเขตแดนให้ชัดเจน ดำเนินการทำแนวเขตแดนที่ชัดเจน ป้องกันการบุกรุกและทำลาย มีมาตรการและมีการประกาศเขตแดนอย่างเป็นทางการ 3) ข้อกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ ให้ประชาชนได้เข้าใจข้อกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ มีปัญหาความขัดแย้งเรื่องกฎหมาย จากการดำเนินงานของส่วนราชการมีข้อห้ามมากทำให้ราษฎรไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ มีการกำหนดข้อกฎหมาย ข้อบังคับที่ชัดเจน มีมาตรการจริงจังในการลงโทษผู้บุกรุกที่ป่าสงวนแห่งชาติ 4) การมีส่วนร่วม ควรมีการบริหารโดยให้ชุมชน มีส่วนร่วมจากมีคณะกรรมการร่วมทั้งรัฐ เกษตรกรเป็นผู้บริหารจัดการการใช้พื้นที่อย่างชัดเจนควรให้ท้องถิ่นบริหารจัดการ และ 5) สาธารณูปโภค และส่งเสริมอาชีพ มีแหล่งน้ำกักเก็บเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร มีมาตรการอนุรักษ์ดิน และน้ำมีแหล่งกักเก็บน้ำ ฝายชะลอน้ำ เจ้าหน้าที่มีการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานให้ประชาชน

2. แนวทางการแก้ปัญหาของการเป็นพื้นที่ทับซ้อนที่เป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตคลองลานและวังน้ำเขียว สรุปได้ดังนี้ 1) รัฐควรออกกฎหมายรับรองสิทธิทำกิน สิทธิในการครอบครองที่ดินของราษฎรในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ที่ปัจจุบันไม่มีสภาพความเป็นป่าเหลืออยู่ พบว่า 1) กฎหมาย ควรออกกฎหมายรับรองสิทธิทำกิน สิทธิในการครอบครองที่ดินของราษฎรในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ปัจจุบันไม่มีสภาพเป็นป่าเหลืออยู่ ภายใต้โครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน (คทช.) โดยการกำหนดสิทธิในที่ดินในรูปแบบของการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์อย่างถูกกฎหมาย แต่ไม่มีกรรมสิทธิ์ ในที่ดิน ไม่ให้ซื้อขาย จำหน่าย จ่ายโอน แต่ให้ตกทอดถึงลูกหลานได้เพื่อป้องกันปัญหาที่ดินเปลี่ยนมือ 2) ตรวจสอบพื้นที่ ควรมีการตรวจสอบพื้นที่แต่ละแปลงด้วยภาพถ่ายทางดาวเทียมย้อนหลังดูการเข้าทำกินหากพื้นที่ไม่มีสภาพป่าสมบูรณ์ควรผ่อนปรนให้ทำกินได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายโดยมีการรังวัดแบ่งแปลง ควรมีการปรับปรุงกฎหมายให้รับรองสิทธิในกรณีมีการพิสูจน์สิทธิแล้วมีการครอบครองใช้ประโยชน์มาอย่างต่อเนื่องและไม่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ซึ่งการรับรองสิทธินี้ไม่ใช่การออกเอกสารสิทธิ์รัฐควรออกกฎหมายที่ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดการทำไร่เลื่อนลอย กำหนดพื้นที่ให้ชัดเจนเพื่อป้องกันการบุกรุกที่เพิ่มมากขึ้น และ 3) ความชัดเจนในการออกกฎหมาย เพื่อบรรเทาในกรรมสิทธิ์ที่ดินที่เป็นชุมชนที่อยู่อาศัย ที่ทำกินและหรือการออกกฎหมายเพื่อการพัฒนาที่ดินเขตชุมชน ที่ดินภาคเกษตรกรรม การเพิกถอนกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่เป็นปัญหาต่อการออกกฎหมายรับรองสิทธิ

ให้ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวเป็นอย่างไร พบว่า 1) กรรมสิทธิ์ควรมีการจัดสรรที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้ โดยไม่ต้องเป็นกรรมสิทธิ์ แต่รับรองสิทธิร่วมในการจัดที่ดินของชุมชนให้มีความสำคัญและมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาการไร้ที่ดินทำกินของเกษตรกรและการรุกป่าสงวนแห่งชาติ โดยอนุญาตให้อยู่อาศัยอย่างถูกต้อง ในลักษณะแปลงรวม ไม่บุกรุกขยายพื้นที่เพิ่มเติมไม่ให้ซื้อขาย จำหน่ายจ่ายโอน แต่ให้ตกทอดถึงลูกหลานได้ ภายใต้โครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน (คทช.) 2) กฎหมายควรมีการออกเอกสารการถือครองสิทธิที่ชัดเจน มีความไม่ชัดเจนในการออกกฎหมาย ควรมีกฎหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาที่ดินของชุมชนพื้นที่ที่ทำกินของประชาชนที่ทำกินมาก่อนการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติควรให้สิทธิในส่วนนั้น เพื่อรองรับในกรรมสิทธิ์ที่ดินที่เป็นชุมชนที่อยู่อาศัยที่ทำกิน ของราษฎรที่เข้ามาอยู่ก่อนควรมีการออกเอกสารสิทธิให้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย สามารถตกทอดเป็นมรดกยังทายาทได้ ต้องมีการแก้ไขกฎหมาย 3) การเพิกถอน ความชัดเจนในการเพิกถอนกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติยังไม่มี ความชัดเจนในปัจจุบันเพราะยังมีพื้นที่ป่าที่สมบูรณ์ แต่มีการปรับปรุงระบบที่ดินทำกินให้แกราษฎรตามหลักการของคณะกรรมการ นโยบายที่ดินแห่งชาติ การครอบครองที่ดินของรัฐเป็นสิ่งผิดกฎหมายและเอาเปรียบสังคมและผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหมาย จึงไม่ควรให้กรรมสิทธิ์ การรับรองสิทธิโดยอนุญาตให้ใช้ประโยชน์เป็นการเพียงพอแล้ว ไม่ต้องมีการเพิกถอนกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 4) การดูแล พัฒนา เพื่อเป็นการควบคุม ดูแล รักษาที่ดินของรัฐ การพัฒนาเชิงสังคม อาจมีการประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเฉพาะแห่ง พื้นที่ทำการเกษตร การเพาะปลูกที่อยู่อาศัยมีความชัดเจน เพื่อลดการบุกรุกที่และการเข้ามาใช้ประโยชน์ของนายทุน ควรมีกฎหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาที่ดินของชุมชนพื้นที่ที่ทำกินของประชาชนที่ทำกินมาก่อนการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติควรให้สิทธิในส่วนนั้น ไม่ต้องมีการเพิกถอนกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และ 5) หน่วยงานรับผิดชอบ ควรแก้ไขปัญหาให้เกิดความชัดเจนเร็วขึ้นในการออกกฎหมายรองรับในกรรมสิทธิ์ที่ดินที่ประชาชนอยู่อาศัย ทำกินและทำการเกษตรในที่ดินนั้นมายาวนาน เพื่อรองรับในกรรมสิทธิ์ที่ดินที่เป็นชุมชนที่อยู่อาศัย ที่ทำการออกกฎหมายเพื่อการพัฒนาที่ดินเขตชุมชนที่ดินภาคเกษตรกรรม ควรออกกรรมสิทธิ์ในที่ดินอยู่อาศัยและที่ดินทำกินอย่างถูกต้องและเหมาะสมตามสิทธิ

3. กฎหมายและผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายของป่าสงวนแห่งชาติ สรุปได้ดังนี้
ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ พบว่า 1) ปัญหาการบุกรุก ปัญหาการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าไม้มาก โดยเฉพาะการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จนทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดน้อยลงซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศชาติหลายประการ อาทิเช่น ปัญหากรณีพิพาทที่

เกิดขึ้นจริงทั้งกรณีการได้มาก่อนที่จะมีการประกาศเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การบุกรุกทำลายป่าจะขาดโอกาสรักษาสมดุลธรรมชาติ แหล่งพอกอากาศที่ดีของชุมชน 2) นโยบายของรัฐในการควบคุมการบังคับใช้กฎหมาย และบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ มาตรการต่าง ๆ ของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายมีอุปสรรคและปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย นโยบายของรัฐไม่มีความแน่นอน ไม่มีความต่อเนื่อง มีลักษณะเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น 3) องค์การของรัฐ ซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายเองมีอุปสรรคและปัญหาทั้งภายในและในระหว่างองค์กรที่เข้ามามีส่วนรับผิดชอบร่วมกัน จากการที่มีหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดปัญหาการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้กฎหมายที่ไม่เต็มที่ทำให้เกิดการไม่เคารพกฎหมาย มีการบุกรุกอย่างต่อเนื่องและยาวนาน เหลือพื้นที่ป่าเพียงร้อยละ 55 ของประเทศการใช้กฎหมาย ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน ขาดความร่วมมือและกระหน่ำต่อการพัฒนาต่าง ๆ ในพื้นที่การสั่งการไม่ชัดเจนเช่น การทวงคืนผืนป่าในพื้นที่แปลงใหญ่ ขาดการตรวจสอบพื้นที่การถือครอง 4) ตัวกฎหมาย สำหรับในเรื่องของบทบัญญัติกฎหมายนั้น มีหลายฉบับเข้ามาเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากต่อผู้บังคับใช้กฎหมายและทำให้เกิดปัญหาในเรื่องความรู้ความสามารถในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งกฎหมายมุ่งดำเนินการกับนายทุนที่บุกรุก หากทุกคนทำผิดก็ต้องบังคับใช้เช่นกัน การบังคับใช้กฎหมายป่าสงวนแห่งชาติจะไม่เกิดผลกระทบกับชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรประชาชนไม่มีกรรมสิทธิ์ใด ๆ ในการใช้ประโยชน์จากที่ดินของตนกฎหมายไม่มีความชัดเจนก่อให้เกิดความขัดแย้ง 4) ราษฎรไม่เข้าใจและไม่รู้กฎหมาย ความไม่เข้าใจและไม่รู้รายละเอียดของกฎหมาย ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ 5) กรรมสิทธิ์ ปัญหาการได้มาซึ่งสิทธิในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ปัญหาการตกทอดซึ่ง สิทธิในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติไปยังทายาทตามกฎหมาย ปัญหาขอบเขตการใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามที่กฎหมายกำหนด ไม่สามารถลงทุนประกอบการในการสร้างโครงการ ขาดโอกาสในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ขาดความมั่นใจในการใช้สิทธิ์ครอบครองผลผลิตในที่ดินครอบครอง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาวะการณ์ ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติเขตคลองลาน และวังน้ำเขียว สรุปได้ดังนี้ 1) กรรมสิทธิ์ที่ดิน การไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินจึงไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางราชการได้ ควรมีการออกเอกสารสิทธิให้ประชาชน สามารถแปลง

สินทรัพย์เป็นทุน หรือใช้ในทางธุรกิจได้ 2) ความไม่ชัดเจนของเขตแดน ความไม่ชัดเจนในเรื่องเขตแดนทำให้เกิดพื้นที่ทับซ้อน มีผลต่อการบุกรุกที่ป่าสงวนอยู่ตลอดเวลา จึงควรมีการแบ่งเขตแดนให้ชัดเจน ดำเนินการทำแนวเขตแดนที่ชัดเจน ป้องกันการบุกรุกและทำลาย มีมาตรการและมีการประกาศเขตแดนอย่างเป็นทางการ 3) ข้อกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ ให้ประชาชนได้เข้าใจข้อกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ มีปัญหาความขัดแย้งเรื่องกฎหมาย จากการดำเนินงานของส่วนราชการมีข้อห้ามมากทำให้ราษฎรไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ มีการกำหนดข้อกฎหมายข้อบังคับที่ชัดเจน มีมาตรการจริงจังในการลงโทษผู้บุกรุกที่ป่าสงวนแห่งชาติ 4) การมีส่วนร่วมควรมีการบริหารโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม จากมีคณะกรรมการร่วมทั้งรัฐ ท้องถิ่น เกษตรกรเป็นผู้บริหารจัดการการใช้พื้นที่อย่างชัดเจน ควรให้ท้องถิ่นบริหารจัดการเช่น การอนุญาตปลูกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของราษฎรมีการเลือกปฏิบัติ มีมาตรการจัดการป่าต้นน้ำและมาตรการการจัดการลุ่มน้ำอย่างมีส่วนร่วม และ 5) สาธารณูปโภค และส่งเสริมอาชีพ มีแหล่งน้ำกักเก็บเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร มีมาตรการอนุรักษ์ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา ประเภท ก เล่ม 136 ตอน 71 : 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ได้กล่าวไว้ว่า บทเรียนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จากการบังคับใช้กฎหมายสร้างความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรในการถือครองที่ดินมาเป็นเวลาอันยาวนานหลายช่วงอายุคน ที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง การถูกดำเนินคดีแตกต่างกันไป ในความผิด พระราชบัญญัติป่าไม้ และ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม ยกตัวอย่างเช่น มีไม้หัวไร่ปลายนาอยู่ในที่ดินของตนเอง ไม่สามารถใช้สอยได้ตามสิทธิ ถ้าตัดทอนนำมาใช้สอยก็จะมี ความผิดตามกฎหมายทันที อีกทั้งกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ประกาศใช้มาเป็นเวลานานมาก ไม่สอดคล้องตามสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน กฎหมายดังกล่าวกลับกลายเป็นเครื่องมือของรัฐ ในการบังคับใช้กฎหมายอย่างไม่เป็นธรรม ขาดมาตรฐานความถูกต้อง ขาดความชอบธรรม เป็นปัญหายืดเยื้อต่อเนื่องตลอดมา ในประเด็นศึกษาดังกล่าวนี้นี้ หากรัฐดำเนินการในเรื่องนี้ ได้มีการพิสูจน์สิทธิชัดเจนถูกต้อง ควรเร่งดำเนินการออกกฎหมายรับรองสิทธิ เพื่อให้ราษฎรได้กรรมสิทธิ์ ในที่ดินดังกล่าว และควรดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม กฎระเบียบหลักเกณฑ์ต้องเป็นมาตรฐานเดียวกัน ดำเนินการพร้อมกันทั้งประเทศ มิใช่รอคิว รอเข้าโครงการตามที่หน่วยงานของรัฐจะ กำหนดเป็นคราวๆ ไป มิใช่การที่รัฐราชการจะออกเป็น มติคณะรัฐมนตรี กฎระเบียบ วิธีปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อมาบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน แก้ปัญหาทุกข์ร้อนของประชาชนเป็นคราวไป ควรเร่งดำเนินการออกกฎหมายรับรองสิทธิในที่ดินในกรณีดังกล่าวนี้ แม้แต่ล่าสุดรัฐได้ออก

พระราชบัญญัติให้สามารถตัดไม้หวงห้ามในที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์แล้วก็ตาม ก็เป็นเพียงสัญญาที่ดีที่รัฐเริ่มให้ความสำคัญในเรื่องนี้ แต่เป็นเพียงมาตรการบรรเทาทุกข์บรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน ควรที่จะดำเนินให้ประชาชนพันทุกซ์เรื่องการถือครองที่ดินมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานหลายทศวรรษ ประเด็นที่น่าเป็นห่วงของรัฐ เวลานั้นรัฐได้ออกกฎหมายเพิ่มเติมหลายฉบับในการลงโทษเพิ่มโทษผู้กระทำความผิดในพระราชบัญญัติอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดป่าไม้ ตัดไม้ บุกรุกแผ้วถาง เก็บหานำออก การทำให้เสื่อมสภาพและการล่าสัตว์ เป็นต้น ทั้งในเขตป่าต้นน้ำ เขตอุทยานแห่งชาติ หรือ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 และกฎระเบียบวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบเรื่องนี้ ก็เป็นเพียงการทุเลาหรือผ่อนปรนให้ประชาชนที่ถือครองที่ดินในป่าสงวนแห่งชาติ ได้รับการคุ้มครองเบื้องต้น แต่ยังคงกฎหมายเดิมอยู่อย่างปกติ หากการออกกฎหมายรับรองกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าวจะทำให้รัฐได้เกิดความมั่นใจว่าจะไม่มีการบุกรุกป่าใหม่ หรือการซื้อขายถ่ายโอนที่ดินไปเป็นของนายทุน รัฐก็สามารถออกกฎหมายกำกับและหรือมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันเรื่องนี้ได้ อีกทั้งรัฐอาจกำหนดเงื่อนไขให้ราษฎรที่อยู่ในที่ดินทำกินดังกล่าว ที่ได้รับการรับรองสิทธิ์ในที่ดินถูกต้องตามกฎหมาย ได้มีจิตสำนึกตระหนักในการมีส่วนร่วมในการรักษาป่าดูแลป่า ยึดหลัก “ฟื้นฟู ปกป้อง และรักษาป่า” กำหนดความร่วมมือในการร่วมกันปลูกป่าให้เพิ่มขึ้น ดูแลรักษาป่า ป่ารอยต่อ ป่ากันชน ป่าชุมชนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562, พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562, พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติคุณ นุผัด ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินตาม พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 บทบัญญัติในมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ซึ่งมีลักษณะห้ามแบ่งแยกหรือโอนกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครองไปยังเกษตรกรรายอื่น จึงทำให้เกิดปัญหาการใช้ประโยชน์ในที่ดินไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย รวมถึงปัญหา กรณีเกษตรกรที่ได้รับกรรมสิทธิ์ ในที่ดินหรือสิทธิครอบครองไม่ทำตามวัตถุประสงค์ของที่ดิน ปฏิรูปเพื่อเกษตรกรอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ดังนั้นจึงสมควรศึกษาแนวทางในการแก้ไขและ พัฒนากฎหมายให้เหมาะสมกับหลักความเป็นจริงกับสังคมไทยในปัจจุบัน และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศต่อไปจากการศึกษาพบว่ากรณีเกษตรกรที่ได้รับกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินปฏิรูป เพื่อเกษตรกรจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ปลอมที่ดินรกร้างว่างเปล่าไม่ใช้ประโยชน์ในที่ดิน หรือเกษตรกรดังกล่าวขาดศักยภาพในการใช้ประโยชน์ในที่ดินปัญหาดังกล่าวเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรฝ่าฝืนกฎหมายมาตรา 39 พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดิน เพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 โดยการ

จำหน่ายจ่ายโอนให้แก่ผู้อื่นที่มีโชทายาทโดยธรรม หรือให้กับผู้อื่นที่มีโชเกษตรกร อีกทั้งเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ที่มีหน้าที่และมีอำนาจในการตรวจสอบการใช้ประโยชน์ในที่ดินปฏิรูปเพื่อเกษตรกรรมมีจำนวนน้อยไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างทั่วถึง ปัญหาที่กล่าวมานี้เป็นเหตุให้ที่ดินปฏิรูปเพื่อเกษตรกรรมที่เกษตรกรได้รับกรรมสิทธิ์ หรือ สิทธิครอบครองจาก ส.ป.ก. ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของกฎหมาย ส่งผลกระทบ ต่อสังคมในทุกด้านโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจดังนั้นการแก้ไขกฎหมายมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบการใช้ประโยชน์ ในที่ดินปฏิรูปเพื่อเกษตรกรรม และเป็นการลดปัญหาการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง โดยฝ่าฝืนกฎหมายโดยให้การโอนกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครองนี้เป็นสัญญาต่างตอบแทน ระหว่างเกษตรกรกับเกษตรกร อีกทั้งยังเป็นการดำรงไว้ซึ่งวัตถุประสงค์ที่ดินปฏิรูปเพื่อเกษตรกรรมคือ การให้ที่ดินนั้นเป็นแหล่งสร้างผลผลิตทางเกษตรกรรมให้กับประเทศต่อไป (กิตติคุณ นุผัด, 2561)

2. แนวทางการแก้ปัญหาของการเป็นพื้นที่ทับซ้อนที่เป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตคลองลานและวังน้ำเขียว สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านกฎหมายเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ การได้มาซึ่งสิทธิในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ปัญหาการตกทอด สิทธิในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การออกเอกสารสิทธิ์ ตั้งคณะกรรมการดูแลการบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาป่าที่ยั่งยืนในการดำรงชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง 2) การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ให้มีภาคีเครือข่ายภาครัฐหรือภาคเอกชน ประชาชนผู้อยู่ อาศัยควรจะปลูกจิตสำนึกให้เกิดขึ้น กับประชาชน และชุมชนที่อยู่ ใกล้เคียงให้เกิดความรู้สึกรักใคร่และหวงแหนด้วยการผลักดันนโยบายป่าชุมชนเพื่อให้ชุมชนที่อาศัยอยู่ ได้ตระหนักรู้ ดูแล อนุรักษ์ รักษาใช้ประโยชน์ป่าไม้ทั้งที่อยู่ อาศัยและ บริเวณใกล้เคียงชุมชนได้อย่างเหมาะสม และสมควรแก่กรณี สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงษ์ จุฑาพันธ์สวัสดิ์ ข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันตกของประเทศไทยคือ การสร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านรักและหวงแหนที่ทำกินเพื่อให้เป็นมรดกตกทอดแก่ลูกหลาน ช่วยกัน สอดส่องดูแลเจ้าหน้าที่ที่ประพฤติมิชอบในหน้าที่จากการรับสินบนจากนายทุน ตลอดจนการให้ความรู้ความเข้าใจกับชาวบ้านในสิทธิ์ที่ทำกินที่มีเอกสารสิทธิ์ ทำกินว่าห้ามนำไปซื้อขายเพราะมีความผิดตามกฎหมายป่าไม้ 3) ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจให้มีการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ความเข้าใจ แก่ผู้อยู่อาศัยทำกิน ออกกฎหมายอำนวยการความสะดวกส่งเสริมการพัฒนา พัฒนารายได้เพิ่มผลผลิต การเกษตรหาพืชเกษตรใหม่ๆ มา

ทดแทนบริหารจัดการพื้นที่ดินป่าไม่ให้สอดคล้องกับสภาพความจริงในปัจจุบัน ชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติและบทลงโทษการบุกรุกป่า และ4) ความชัดเจนของพื้นที่ที่รัฐควรสำรวจพื้นที่ให้ชัดเจน เพื่อความเป็นธรรมของทุกฝ่ายในการครอบครองที่ดิน ควรแยกเขตพื้นที่ชุมชนและพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติให้ชัดเจน ควรแยกพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมและพื้นที่สมบูรณ์ในป่าสงวนแห่งชาติออกจากกันอย่างชัดเจนและ ออกเอกสารสิทธิ ให้ประชาชน (ณัฐพงษ์ จุฑาพันธ์ สวัสดิ์, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของคำวิเศษ เพ็งวันสวรรค์ แนวทางแก้ปัญหา คือ 1) หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากร ธรรมชาติโดยการให้ความรู้และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการตัดไม้ทำลายป่า 3) ปลุกจิตสำนึกรักผืนป่าของแผ่นดินเกิด 4) พื้นฟูและดูแลรักษาป่าไม้อย่างยั่งยืนภารกิจจะต้องทำ (คำวิเศษ เพ็งวันสวรรค์, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนี ลำสา แนวทางในการพัฒนาและป้องกันได้ดังนี้ 1) พัฒนาศักยภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่ 2) แบ่งโซนพื้นที่ตามระดับความเสี่ยง 3) ตรวจสอบพิสูจน์สิทธิพื้นที่ถือครองของประชาชนรอบพื้นที่อุทยานฯ 4) พัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานประชาชนในพื้นที่ และ5) พัฒนาระบบการทำงานให้มีความรวดเร็วมีประสิทธิภาพ โปร่งใสตรวจสอบได้ (สุนี ลำสา, 2559)

3. ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ พบว่า ปัญหาการบุกรุก ปัญหาการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าไม้มาก โดยเฉพาะการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จนทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดน้อยลงซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศชาติหลายประการ อาทิเช่น ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนเกิดภัยธรรมชาติทำลายทรัพย์สินและชีวิตของประชาชน รัฐได้มีมาตรการในการบังคับใช้กฎหมายหลายประการสนับสนุนให้การดำเนินการป้องกันปราบปรามการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมีประสิทธิภาพขึ้น ปัญหากรณีพิพาทที่เกิดขึ้นจริงทั้งกรณีการได้มาก่อนที่จะมีการประกาศเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การบุกรุกทำลายป่าจะขาดโอกาสรักษาสมดุลธรรมชาติ แหล่งฟอกอากาศที่ดีของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของครรชิต โลห์คำ พบว่า ภาครัฐมีความพยายามในการแก้ไขปัญหการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติมาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้แนวทางตามหลักนิติศาสตร์คือการแก้ไขกฎหมายให้มีบทลงโทษที่ สูงขึ้น และแนวทางตามหลักรัฐศาสตร์คือ การใช้นโยบายของรัฐต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาราษฎรที่บุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ อย่างไรก็ตามปัญหการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติยังคงปรากฏอย่างต่อเนื่อง จำนวนคดีเกี่ยวกับการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติไม่มีแนวโน้มลดลง ดังนั้นการลงโทษผู้บุกรุกโดย บทบัญญัติของกฎหมายในปัจจุบันไม่สามารถป้องกันหรือป้องปรามให้ผู้บุกรุกเกิดความหวาดกลัวต่อ บทลงโทษที่จะได้รับ หรือนโยบายของรัฐที่ผ่านมาไม่สามารถแก้ไขปัญหา

การบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติได้อย่างเบ็ดเสร็จ ผู้ศึกษาจึงได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา การบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ โดยใช้แนวทางการลงโทษเชิงमानชนต่อผู้บุกรุกที่เป็นผู้ยากไร้ และการลงโทษอย่างรุนแรง เฉียบ ขาดต่อผู้บุกรุกที่เป็นนายทุน โดยมีแนวทางของรัฐที่เหมาะสม เพื่อให้ราษฎรผู้ยากไร้ได้อยู่อาศัยในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามสมควรและภาครัฐได้ รักษา พื้นที่พื พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติอย่างยั่งยืน (ครรชิต โลห์คำ, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในงานวิจัย ดังนี้ ควรนำผลการศึกษาการจัดการที่ดินในพื้นที่ชุมชนและ พื้นที่ภาคเกษตรกรรมในเขตป่าสงวนแห่งชาติ กรณีศึกษาพื้นที่เขตอำเภอคลองลาน จังหวัด กำแพงเพชร และอำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดนครราชสีมา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนการจัดการที่ดิน ในพื้นที่ชุมชนและพื้นที่ภาคเกษตรกรรมในเขตป่าสงวนแห่งชาติของแต่ละจังหวัดและผลักดัน ให้มีการเปิดเวทีปรับสมดุลระหว่างการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงกับการใช้พื้นที่การอยู่ อาศัยการเลี้ยงชีพ ที่ไม่ทำลายธรรมชาติทั้งป่าไม้ แหล่งน้ำและสร้างรูปแบบการอยู่ร่วมกันของ คนและธรรมชาติแบบยั่งยืน และมีคุณภาพชีวิตที่ดี และ 2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ การ บริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ให้มีภาคีเครือข่ายภาครัฐหรือ ภาคเอกชน ประชาชนผู้อยู่อาศัย ควรจะปลูกจิตสำนึกให้เกิดขึ้น กับประชาชนและชุมชนที่อยู่ ใกล้เคียง ให้เกิดความรู้สึกรักใคร่และหวงแหนด้วยการผลักดันนโยบายป่าชุมชน เพื่อให้ชุมชนที่ อาศัยอยู่ได้ตระหนักรู้ ดูแล อนุรักษ์ รักษา ใช้ประโยชน์ป่าไม้ทั้งที่อยู่อาศัยและบริเวณใกล้เคียง ชุมชนได้อย่างเหมาะสม และสมควรแก่กรณี

บรรณานุกรม

กิตติคุณ นุ้ยด. (2561). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินตาม พระราชบัญญัติ การปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2518.
ครรชิต โลห์คำ. (2561). ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ. ใน (ปริญญานิติศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
คำวิเศษ เพ็งวันสวรรค. (2561). แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เขตป่าสงวน แห่งชาติดงห้วยสาวพื้นที่บ้านน้ำปาก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ

ประชาธิปไตยประชาชนลาว. ใน (ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
ณัฐพงษ์ จุฑาพันธ์สวัสดิ์. (2562). ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้มีอิทธิพลกับการบุกรุกพื้นที่
ป่าสงวน แห่งชาติจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันตกของประเทศไทย. ใน (ปริญารัฐศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562, พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562,
พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562. (ม.ป.ป.). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 136
ตอนที่ 71 ก.
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134
ตอนที่ 40 ก.
สุนี ลำสา. (2559). ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และแนวทางการพัฒนาการ
ป้องกันพื้นที่ป่าไม้ในอุทยานแห่งชาติน้ำตกห้วยยาง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน
(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม). สถาบันบัณฑิตพัฒน
บริหารศาสตร์.